

Галус Олександр – проректор з наукової роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор, e-mail: aleks.halus@ukr.net

Halus Oleksandr – prorector for research of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, doctor of pedagogical sciences, professor, e-mail: aleks.halus@ukr.net

Когут Альона – здобувач Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, e-mail: olonka@ukr.net

Kohut Alona – postgraduate student of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, e-mail: olonka@ukr.net

Цитуйте цю статтю як:

Галус О., Когут А. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до організації індивідуальної роботи учнів. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 23. С. 43–48.

Cite this article as:

Halus O., Kohut A. Formation of Readiness of the Future Primary School Teachers to the Organization of the Individual Activity of Pupils. *Pedagogical Discourse*. 2017. Issue 23. pp. 43–48.

УДК:81'367.625=111/796.077.5

КАТЕРИНА ГНАТЕНКО,

старший викладач

(Україна, Харків, Харківська державна академія фізичної культури)

KATERYNA HNATENKO,

senior teacher

(Ukraine, Kharkiv, Kharkiv State Academy of Physical Culture)

orcid.org/0000-0001-5329-7846

ЮЛІЯ КОВАЛЕНКО,

старший викладач

(Україна, Харків, Харківська державна академія фізичної культури)

YULIYA KOVALENKO,

senior teacher

(Ukraine, Kharkiv, Kharkiv State Academy of Physical Culture)

orcid.org/0000-0002-5736-4249

Особливості методики навчання форм способу та часу англійського дієслова для студентів спортивного освітнього закладу

Peculiarities of Teaching Methods of Forms of Mood and Tense of English Verb for the Students of Sports Educational Establishment

У статті розглянуто особливості комплексного підходу до формування граматичних навичок у студентів спортивного освітнього закладу та обґрунтоване використання під час навчання спеціального комплексу вправ, спрямованого на формування граматичних навичок із комунікативною спрямованістю для підвищення граматичної компетенції студентів. Надано приклади сучасних вправ, спрямованих на формування граматичних навичок згідно з етапами формування навичок.

Результати проведеного експерименту вказують на те, що у студентів експериментальної групи стала помітною тенденція виявлення мовленнєвої ініціативи та інтересу до різних типів роботи без стимулювання в них активності. Підсумкові дані постекспериментального зрізу свідчать про те, що запропонований комплекс вправ, спрямований на формування навичок вживання форм способу та часу дієслова, підвищив рівень засвоєння граматичного матеріалу. Таким чином, завдяки проведеному експерименту, підтверджено достовірність гіпотези щодо ефективності запропонованого комплексу вправ для підвищення граматичної компетенції студентів спортивної галузі.

Ключові слова: навчання, експеримент, контрольна група (КГ), експериментальна група (ЕГ), комплекс вправ.

The article considers the peculiarities of the complex approach to the formation of grammatical skills among students of the sports university and substantiates the usage during the training of a special complex of exercises aimed at forming grammatical skills with a communicative orientation in order to increase the grammatical competence of students of the sports educational establishment. Analyzing the

above, we came to the conclusion that the system of exercises is a rationally developed integral part of the path to the teacher's success.

Examples of modern exercises aimed at forming grammatical skills according to the stages of skills formation are given. In the process of working on this complex, students learn new sports vocabulary and consolidate the already learned one, learn how to speak correctly and competently, write in English, learn new texts about sports life or news from the texts. In this way, all areas of activity of students during classes are «working». The objectives of the experiment were: approbation of the developed materials, their correction, specification of amount and duration of training. The students' work in both the control group and the experimental one was the subject to systematic constant monitoring.

The results of the conducted experiment indicated that students of the experimental group showed the tendency of displaying the speech initiative and interest in different types of work without stimulating activity. The final data of the experimental section showed that the proposed complex of exercises aimed at developing skills of using forms of the verb increased the level of assimilation of the grammatical material. Thus, by means of the experiment, the validity of the hypothesis was confirmed, as to the effectiveness of the proposed complex of exercises to enhance the grammatical competence of students in the sphere of sports.

Key words: skill, experiment, control group (CG), experimental group (EG), complex of exercises.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Актуальність теми пояснюється тим, що на сьогодні ще не розроблена методика та комплекси вправ, спрямовані на формування граматичних навичок у студентів спортивного освітнього закладу.

Специфіка дослідження у формуванні навичок вживання форм способу та часу англійського дієслова згідно з вимогами теоретичного курсу методики та інтересами студентів, спосіб життя яких тісно пов'язаний зі спортом.

Виникла необхідність сучасної системи вправ, із використанням спортивної лексики для студентів спортивного освітнього закладу, де помітна тенденція дефіциту сучасних підручників, що відповідають сучасним підходам до навчального процесу (наприклад, наявність комунікативних вправ).

Аналіз досліджень і публікацій... Дослідженням теорії та практики методики викладання іноземних мов займається значна кількість учених, серед яких: Ніколаєва С.Ю., Вишневський О. І., Берман І. М., Гальскова Н.Д та багато інших.

Розроблена система вправ спирається на загальновідомі положення методики. На сучасному етапі методика – це самостійна наука, що має теоретичний фундамент, експериментальну базу, свою структуру та систему понять. Об'єктом методики є навчання, а її предметом – метод навчання [4].

У кожного суб'єкту процесу навчання є своє призначення, у вчителя – навчити, в учня – навчитися. Отже, і методи навчання поділяються на ті, які застосовує викладач, і на ті, які застосовує учень. Викладач застосовує: демонстрацію, пояснення та організацію впровадження. Навчальний процес з іноземної мови включає 3 основні методичні етапи: 1) етап презентації нового матеріалу; 2) етап тренування; 3) етап практики застосування засвоєного матеріалу у процесі спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності. Етап презентації вимагає застосування методу демонстрації та пояснення. Етап тренування та практики – метод організації впровадження [3].

Отже, і ми спиралися на ці положення у розробці системи вправ.

Аналізуючи вище зазначене, доходимо висновку, що невід'ємною частиною шляху до успіху викладача є раціонально розроблена система вправ. Існують різні типи та види систем вправ. Роль системи вправ – забезпечення організації процесу засвоєння та організації процесу навчання.

Формулювання цілей статті... Метою даного дослідження було вивчення і розробка принципів формування навичок вживання Past Simple, Past Continuous та Present Perfect.

Матеріалом дослідження стала система розроблених вправ.

Практична цінність дослідження полягає в розробці системи вправ, спрямованих на формування навичок вживання Past Simple, Past Continuous та Present Perfect.

Виклад основного матеріалу... Виходячи з того, що процес навчання – це процес формування навичок та вмінь, ми зосередили увагу на формуванні граматичних навичок, спираючись на те, що навичка – це психічне новоутворення, завдяки якому індивід спроможний виконувати певну дію раціонально, з належною точністю і швидкістю, без зайвих витрат фізичної та нервово-психологічної енергії [2]. Щоб досягти такого рівня, мовленнєва дія має набути таких якостей як автоматизованість, стійкість, гнучкість, відсутність спрямованості свідомості на форму виконання, відсутність напруження і швидкої втомлюваності [5].

Ми виходили з того, що підвищення граматичної компетенції студентів Харківської державної академії фізичної культури (ХДАФК) може бути досягнуто, завдяки використанню під час навчання спеціального комплексу вправ, спрямованих на формування граматичних навичок із

комунікативною спрямованістю. В процесі роботи за цим комплексом студенти вивчають нову спортивну лексику та закріплюють вже вивчену, навчаються правильно і грамотно розмовляти, писати англійською мовою, пізнають з текстів нову інформацію, стосовно спортивного життя чи новин. Таким чином «працюють» всі галузі активності студентів під час занять.

Для перевірки розробленої системи вправ та для вивчення закономірностей та роботи з гіпотезою був обраний такий метод дослідження, як експеримент [1]. Висновок про ступінь валідності гіпотези дослідження можна зробити тільки, якщо забезпечити рівнозначний зв'язок між незалежною та залежними змінними. Незалежною змінною встановлено спосіб організації граматичного матеріалу. Залежною змінною виступає ефективність його засвоєння. Для усунення можливого впливу побічних перемінних була обрана схема із контрольною та експериментальною групами. В цілому схема експериментальної перевірки мала такий вигляд: передекспериментальний зріз, відбір досліджуємих; експериментальне навчання; постекспериментальний зріз; кількісний та якісний аналіз результатів постекспериментального зрізу; висновки.

Цілями експерименту стали: апробація розроблених матеріалів, їх корекція, уточнення дозування та тривалості навчання.

Передекспериментальний зріз виявив, що рівень засвоєння мовного матеріалу студентами обох груп є однаковим, таким чином така побічна перемінна як різниця рівня знань та засвоєння їх не мала ніякого впливу на залежну перемінну. Контрольною стала 18 група, а експериментальною – 19а. Експериментальне навчання проводилось в групах в рамках аудиторних занять в один і той же час, в закріплених за групами аудиторіях. Навчання проводилось протягом 8 занять (16 годин). Одною лише різницею між навчанням у КГ та ЕГ був спосіб організації матеріалу (системи вправ), який виступав в експерименті в якості незалежної змінної.

Розроблена система вправ відповідає сучасним вимогам методики. Як ми вже зазначали, розроблена система вправ спирається на методичні етапи формування навички, отже, розглянемо більш детально структуру, згідно до якої ми склали вправи.

Перший етап (орієнтовно-підготовчий), де учні знайомляться з новим матеріалом і виконують окремі мовленнєві дії за зразком або правилом. За розробленою системою вправ у студентів на цьому етапі створювалась орієнтовна основа, що необхідна для формування навички. Наведемо приклад вправ згідно до першого етапу:

Past Simple.

Впр. 1: Complete the past forms of this irregular verbs.

Example: Do – did.

Do, go, have, bring take, make, read, write, speak, drive, find, break, get, buy, lose, forget, forgive, see, feel, meet.

Впр. 2: Put the right verb into the right sentence.

Verbs: came, was, won, didn't see, wanted.

He ___ a gold medal yesterday.

This champion _____ a famous person last year.

We _____ him at the stadium yesterday.

She _____ to achieve the first rank last year.

My father always _____ to my competitions two years ago.

В цій вправі студенти мають використати правильне дієслово у наданих йому реченнях, дієслова надаються вже у потрібній формі.

Впр. 3: Make questions and negative forms from the following sentences.

Example: He never climbed, never fell. – Did he climb? – No, he didn't climb.

1. He never climbed, never fell. 2. A little bird told me. 3. Too much curiosity lost Paradise. 4. Care killed a cat. 5. Almost never killed a fly. 6. The last straw that broke the camel's back. 7. My heart sank.

Студентам пропонується створити питальну та негативну форму речення за зразком. Це може бути зроблено усно.

Другий етап (стереотипно-ситуативний). Тут мала місце автоматизація дій студентів з новим граматичним матеріалом в аналогічних ситуаціях мовлення (фраза, речення). На цьому етапі особлива увага приділялася різноманітності ситуацій, бо це сприяє формуванню гнучкості.

Третій етап (варіюючи-ситуативний), де має місце подальша автоматизація дій учнів з новим граматичним матеріалом на рівні понад фразової єдності. Згідно до цього етапу, новий матеріал вживався поряд з тим, що вивчався раніше. Саме тут формувалася стійкість та продовжувалось формування гнучкості та автоматизованості.

Робота студентів і в контрольній групі, і в і експериментальній підлягала систематичному поточному контролю. Об'єктами контролю виступали навички і вміння вживання Past Simple, Past Continuous та Present Perfect.

Спостереження за поведінкою досліджуваних в процесі експериментального навчання стало важливим компонентом дослідження, бо стали вагомим джерелом інформації. Деякі зазначимо нижче.

В ЕГ помітною стала тенденція підвищеної активності розумово-мовленнєвої діяльності студентів. Підвищився рівень проявлення мовленнєвої ініціативи у студентів без стимулювання в них активності. Студенти намагалися якомога більше використовувати нові граматичні структури у спілкуванні, на відміну від КГ, де студенти намагалися зовсім не використовувати нові граматичні структури в усному мовленні, а обмежитись простими, давно знайомими структурами (зовсім не вживати форм минулого часу).

В ЕГ студенти від відчуття успішності у вивченні теми та від подолання завдань, вимагали додаткових вправ, чи яких-небудь мовленнєвих завдань.

В КГ, де не були представлені комунікативні завдання, студенти не відчували себе суб'єктами спілкування, тому вправи їх не приваблювали, до додаткових завдань вони навіть не доходили, через повільне виконання наданих вправ.

Отже в ЕГ стала помітною тенденція «Домінує на занятті не викладач, а студент. «(Студенти після подолання наданих їм вправ, самі «замовляли» подальший хід заняття). Студенти в ЕГ виказували інтерес до різних типів роботи: в системі вправ були поєднані індивідуальні форми роботи з колективними. В КГ колективних завдань майже не було, не було й інтересу до індивідуальних. Труднощі в ЕГ були пов'язані лише з незнанням нових слів. Тенденції, які проявилися на початковому етапі, стійко підсилювались і на подальших заняттях, та в цілому характеризували досліджуваних в КГ бажанням обмежитись загальним розумінням матеріалу, бажанням не використовувати нові граматичні структури в усному мовленні.

Щодо ЕГ, то склалося враження, що пред'явлення граматичного та лексичного матеріалу, як особим чином організованої системи, сприяло позитивному ставленню досліджуваних в ЕГ до навчання. Можливо, цьому сприяла новизна організації в поєднанні з яскраво виявленою фаховою орієнтацією навчання з першої хвилини занять. У всякому разі, емоційний рівень настрою протягом занять в ЕГ був помітно вище, ніж в КГ, де викладач до затримання інтересу до навчання мав запобігати допоміжних методів.

Постекспериментальний зріз проводився в письмовій формі. Для зрізу було використано комплекс завдань на вживання Past Simple, Past Continuous та Present Perfect. Підсумкові результати постекспериментального зрізу свідчать про те, що середній коефіцієнт засвоєння мовного матеріалу в КГ = 0,76 на відміну від ЕГ, де коефіцієнт засвоєння = 0,82.

Висновки... Результати проведеного дослідження свідчать про те, що запропонований комплекс вправ, спрямований на формування навичок вживання Past Simple, Past Continuous та Present Perfect, підвищив рівень засвоєння граматичного матеріалу. Студенти експериментальної групи виявили більш високий рівень активності, вимагали додаткових вправ та виявляли інтерес до більш складних вправ. Отже, використання розробленої системи вправ підвищило зацікавленість студентів, їх активність та мотивацію.

Перспективною є подальша робота з методикою викладання граматичного аспекту для студентів спортивних навчальних закладів, у зв'язку з відсутністю сучасних підручників, розроблених для студентів, чие життя тісно пов'язане зі спортом.

Список використаних джерел і літератури/References:

1. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов. К.: Знання, 2011. 206 с. / Vyshnevskiy O. I. *Metodyka navchannia inozemnykh mov (Methodology of Teaching Foreign Languages)*, K.: Znannia, 2011, 206 p. [in Ukrainian].
2. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам. М.: АРКТИ, 2003. 192 с. / Gal'skova N.D. *Sovremennaya metodika obucheniya inostrannym yazykam (Modern Methodology of Teaching Foreign Languages)*, M.: ARKTI, 2003, 192 p. [in Russian].
3. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика. М.: Академия, 2006. 336 с. / Gal'skova N.D. *Teoriya obucheniya inostrannym yazykam. Lingvodidaktika i metodika (Theory of Teaching Foreign Languages)*, M.: Akademiya, 2006, 336 p. [in Russian].
4. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю Ніколаєва, О. Б. Бігич, Н. О. Бражник та ін. К.: Ленвіт, 1999.- 319 с. / *Metodyka navchannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh (Methodology of Teaching Foreign Languages in Secondary Educational Establishments)*, K.: Lenvit, 1999, 319 p. [in Ukrainian].
5. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. К.: Ленвіт, 2003. 273 с. / Nikolaieva S. Yu. *Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi ostity: vuvchennia, vykladannia, otsiniuvannia (European-Wide Recommendations on Language Education: Studying, Teaching, Assessment)*, K.: Lenvit, 2003, 273 p. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «29» жовтня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «15» листопада 2017 р.

Рецензенти:

Карпець Л. – доктор філософських наук, професор

Мулик К. – доктор педагогічних наук, професор

Гнатенко Катерина – старший викладач кафедри української та іноземних мов Харківської державної академії фізичної культури, e-mail: malekk26@gmail.com

Hnatenko Kateryna – senior teacher of the department of Ukrainian and foreign languages of Kharkiv State Academy of Physical Culture, e-mail: malekk26@gmail.com

Коваленко Юлія – старший викладач кафедри української та іноземних мов Харківської державної академії фізичної культури, e-mail: julawa09@gmail.com

Kovalenko Yuliia – senior teacher of the department of Ukrainian and foreign languages of Kharkiv State Academy of Physical Culture, e-mail: julawa09@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Гнатенко К., Коваленко Ю. Особливості методики навчання форм способу та часу англійського дієслова для студентів спортивного освітнього закладу. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 23. С. 48–52.

Cite this article as:

Hnatenko K., Kovalenko Yu. Peculiarities of Teaching Methods of Forms of Mood and Tense of English Verb for the Students of Sports Educational Establishment. *Pedagogical Discourse*. 2017. Issue 23. pp. 48–52.

УДК 316.354(477):0612

ВАДИМ ЖУЛКОВСЬКИЙ,

аспірант

(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія)

VADYM ZHULKOVSKIY,

postgraduate student

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy)

orcid/org:0000-0001-9433-5298

Суспільно-історичні передумови розвитку системи національно-патріотичного виховання молоді в західній українській діаспорі у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття

Socio-Historical Background of the Development of the System of National-Patriotic Education of Youth in the Western Ukrainian Diaspora in the Second Half of the 20th Century – the Beginning of the 21st Century

У статті здійснено аналіз історичних передумов розвитку системи національно-патріотичного виховання молоді в західній українській діаспорі у зазначений період. Досліджено внесок у її формування видатних педагогів української діаспори. З'ясовано, що головною передумовою розвитку системи національно-патріотичного виховання молоді в українській діаспорі стала третя хвиля міграції українців до країн західного світу, переважно більшість з яких склали освічені патріотично налаштовані люди, інтелігенція та науковці. У всіх країнах поселення української еміграції – в Європі, Америці й Австралії – українці організовувались у власні національні суспільно-політичні громадські організації, які опікувались їх культурно-духовними та матеріальними потребами, правовою підтримкою своїх земляків. Розкрито зміст понять міграція, діаспора, українська виховна система та виховний ідеал.

Ключові слова: *молодь, молодіжна організація, національне виховання, діаспора, міграція, виховання, виховна робота.*

The analysis of historical background of the development of the system of national patriotic upbringing of youth in western Ukrainian diaspora in the indicated period is done by the author of the article. The contribution of prominent teachers of Ukrainian diaspora on its formation is investigated. It is found out that the main background of the development of the system of national patriotic upbringing of youth in Ukrainian diaspora became the third wave of migration of the Ukrainians to the countries of western world, the overwhelming majority of which consisted of educated patriotically tuned people, intelligentsia and scientists. National education is intended to promote the establishment of spirituality, to prepare citizens capable of independent thinking, social choice and activities aimed at prosperity of the state. Among the main causes of the processes taking place in Ukraine, in particular military operations on the territory of the Donbas, there are shortcomings in the system of national education. The current